

Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě v roce 2012

Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě v roce 2012 poskytují úplný přehled o stávajících systémech výuky jazyků ve 32 evropských zemích. Přesněji řečeno, tato zpráva propojuje statistické údaje s kvalitativními informacemi s cílem popsat širší souvislosti a organizaci výuky cizích jazyků, úroveň zapojení studentů i přípravné a další vzdělávání učitelů cizích jazyků. Kromě toho, že podává obrázek o dnešní situaci, uvádí také několik časových řad, které jsou při sledování trendů ve výuce jazyků v posledních letech a desetiletích obzvláště užitečné.

61 ukazatelů obsažených v této studii bylo sestaveno na základě čtyř různých zdrojů: Eurydice, Eurostat, Evropský průzkum jazykových znalostí (*European Survey on Language Competences – ESLC*) a mezinárodní výzkum OECD PISA 2009. Na základě propojení těchto zdrojů poskytuje publikace *Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě v roce 2012* ucelené informace, které mohou sloužit ke zlepšení kvality a efektivity výuky cizích jazyků v Evropě. Zkvalitnění jazykové výuky se stalo nejen jedním z klíčových cílů Strategického rámce pro vzdělávání a odbornou přípravu (ET 2020), ale i prostředkem pro usnadnění přeshraniční mobility občanů EU, jak zdůrazňuje celková strategie Evropské unie – „Evropa 2020“.

Klíčové údaje o výuce jazyků ve školách v Evropě v roce 2012 jsou společnou publikací Eurydice/Eurostatu, která byla zpracována v úzké spolupráci s Evropskou komisí. Referenční roky a pokrytí zemí v této zprávě závisí na zdroji údajů. Údaje sítě Eurydice zahrnují všechny země Evropské unie, všechny země Evropského hospodářského prostoru, Chorvatsko a Turecko a vycházejí z referenčního roku 2010/11. Ukazatele ze zdrojů Eurydice především poskytují přehled o politikách a doporučeních zavedených v evropských zemích, které ovlivňují výuku cizích jazyků. Ukazatele *Klíčových údajů*, které byly odvozeny z Evropského průzkumu jazykových znalostí z roku 2011, zahrnují 15 vzdělávacích systémů. Eurostat pokrývá stejné země jako Eurydice, ale jeho údaje vycházejí z referenčního roku 2009/10.

Tento prospekt poskytuje stručný přehled některých hlavních zjištění uvedených ve studii.

Co je Eurydice

Sít' Eurydice poskytuje informace o evropských vzdělávacích systémech a politikách a zpracovává jejich analýzy. Od roku 2011 ji tvoří 38 národních oddělení ve všech 34 zemích, které se účastní Programu celoživotního učení EU (členské země EU, země ESVO, Chorvatsko, Srbsko a Turecko). Činnost sítě koordinuje a řídí Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast se sídlem v Bruselu, která navrhuje její studie a databáze.

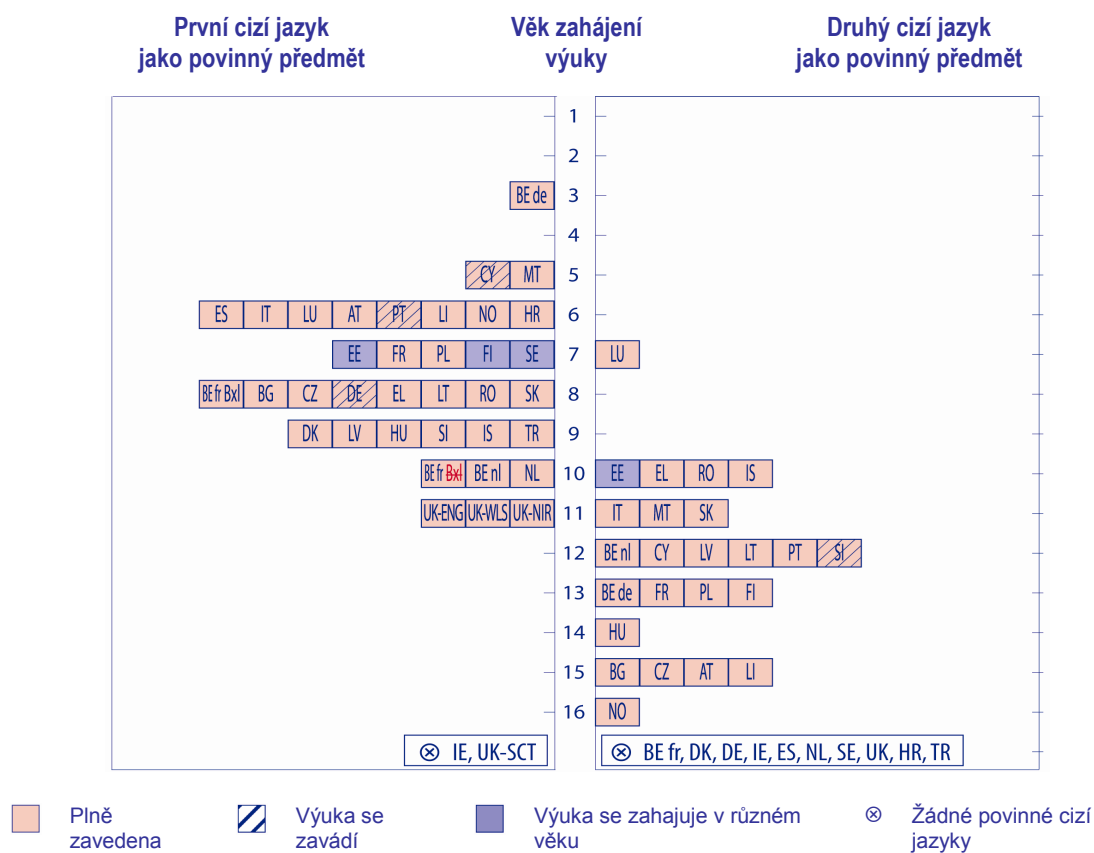

ŽÁCI SE ZAČÍNÁJÍ UČIT CIZÍ JAZYKY VE STÁLE NIŽŠÍM VĚKU

V Evropě se žáci obvykle musí začít učit cizí jazyk ve věku 6 až 9 let. V Belgii (v Německý mluvícím společenství) jsou žáci dokonce ještě mladší a svůj první cizí jazyk se začínají učit v preprimárním vzdělávání ve 3 letech. Mnoho zemí v nedávné době zavedlo reformy, které umožňují začít se učit cizí jazyk v nejranějším věku.

Od školního roku 2004/05 do školního roku 2009/10 pokleslo procento žáků, kteří se v primárním vzdělávání neučili cizí jazyk, z 32,5 % na 21,8 %. Stojí však za zmínku, že i když se věk žáků, kteří se začínají učit cizí jazyk, snížil, časová dotace se nijak výrazně nezvýšila. Časová dotace stanovená pro výuku cizích jazyků je totiž ve srovnání s jinými předměty poměrně nízká.

Věk zahájení výuky prvního a druhého cizího jazyka jako povinného předmětu pro všechny žáky v preprimárním, primárním a/nebo všeobecném sekundárním vzdělávání, 2010/11

Zdroj: Eurydice.

VÍCE ŽÁKŮ SE UČÍ DVA CIZÍ JAZYKY

Ve většině evropských zemí je v průběhu povinného vzdělávání pro všechny žáky povinné osvojování dvou cizích jazyků po dobu aspoň jednoho roku. Ve školním roce 2009/10 se v Evropě učilo dva nebo více cizích jazyků průměrně 60,8 % žáků nižšího sekundárního vzdělávání. To je v porovnání se školním rokem 2004/05 nárůst o 14,1 procentního bodu.

Na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání existuje ve většině zemí výrazný rozdíl mezi procentním podílem žáků, kteří se učí dva nebo více cizích jazyků ve všeobecném vzdělávání (59,4 %) a v předprofesním/odborném vzdělávání (39,4 %).

VÝRAZNĚ NEJDOMINANTNĚJŠÍM CIZÍM JAZYKEM V EVROPĚ JE ANGLIČTINA

Angličtina je nejčastěji vyučovaným cizím jazykem téměř ve všech zemích, a to již na primární úrovni. Vývojové tendence od školního roku 2004/05 naznačují nárůst procentního podílu žáků, kteří se učí angličtinu, na všech úrovních vzdělávání. Ve školním roce 2009/10 se v EU v primárním vzdělávání učilo angličtinu průměrně 73 % žáků.

V nižším sekundárním a všeobecném vyšším sekundárním vzdělávání jejich procentní podíl překročil 90 %. Na úrovni sekundárního předprofesního a odborného vzdělávání dosáhl 74,9 %. Angličtina je povinným jazykem celkem ve 14 zemích či regionech v rámci zemí.

Konkrétní povinné cizí jazyky předepsané ústředními orgány školské správy
(v určitém období povinného vzdělávání s plnou docházkou), 1992/93, 2002/03, 2006/07, 2010/11

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU
2010/11		▲●	▲●			●	●		⊗	●			●	●▲			■▲●	
2006/07		▲	▲●			●	●		⊗	●			●	●▲			■▲●	
2002/03		▲	▲●			●	●		⊗	●				●▲	●		■▲●	
1992/93		▲	▲●			●	●		⊗	●				●			■▲●	

	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	IS	LI	NO	HR	TR
2010/11	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	●▲	●		
2006/07	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	●	●		
2002/03	●	●							fi/sv	●		⊗	● da	●	●		
1992/93	●	●							fi/sv	●			da ●		●		

● angličtina ▲ francouzština ■ němčina ⊗ Žádný povinný cizí jazyk ■ Žádné konkrétní jazyky nejsou předepsány

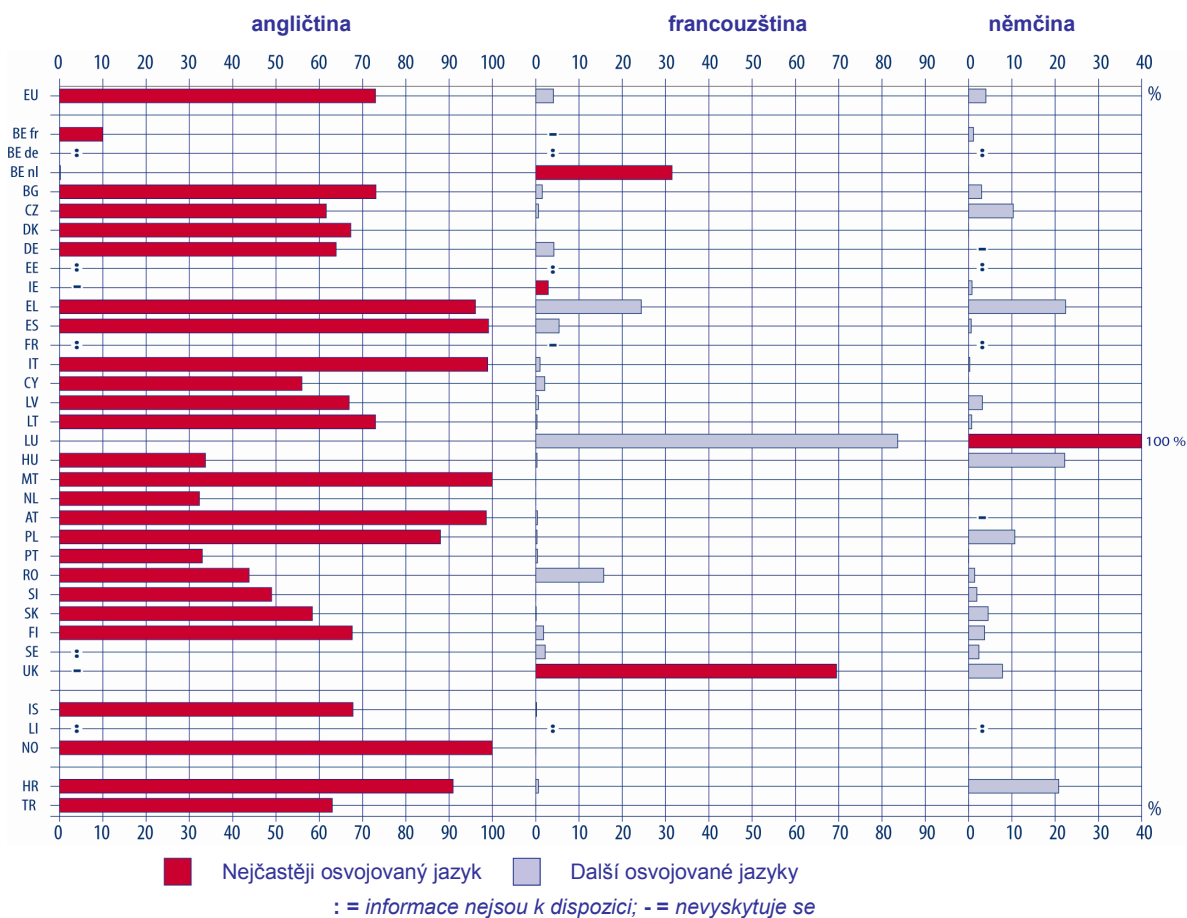
fi = finština; sv = švédština; da = dánština

Zdroj: Eurydice.

Druhým nejčastěji vyučovaným cizím jazykem po angličtině je ve většině zemí němčina nebo francouzština. Pozici třetího nebo čtvrtého nejčastěji vyučovaného cizího jazyka zaujímá ve značném počtu zemí španělština, zejména na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání.

Totéž platí pro italštinu, ale u menšího počtu zemí. V Lotyšsku a Litvě, kde žijí velká společenství hovořící rusky, a také v Bulharsku na úrovni nižšího sekundárního vzdělávání je druhým nejčastěji vyučovaným cizím jazykem ruština.

Procentní podíl ze všech žáků na úrovni primárního vzdělávání, kteří se učí angličtinu, francouzštinu a/nebo němčinu. Země, v nichž je některý z těchto jazyků nejčastěji osvojovaným jazykem, 2009/10

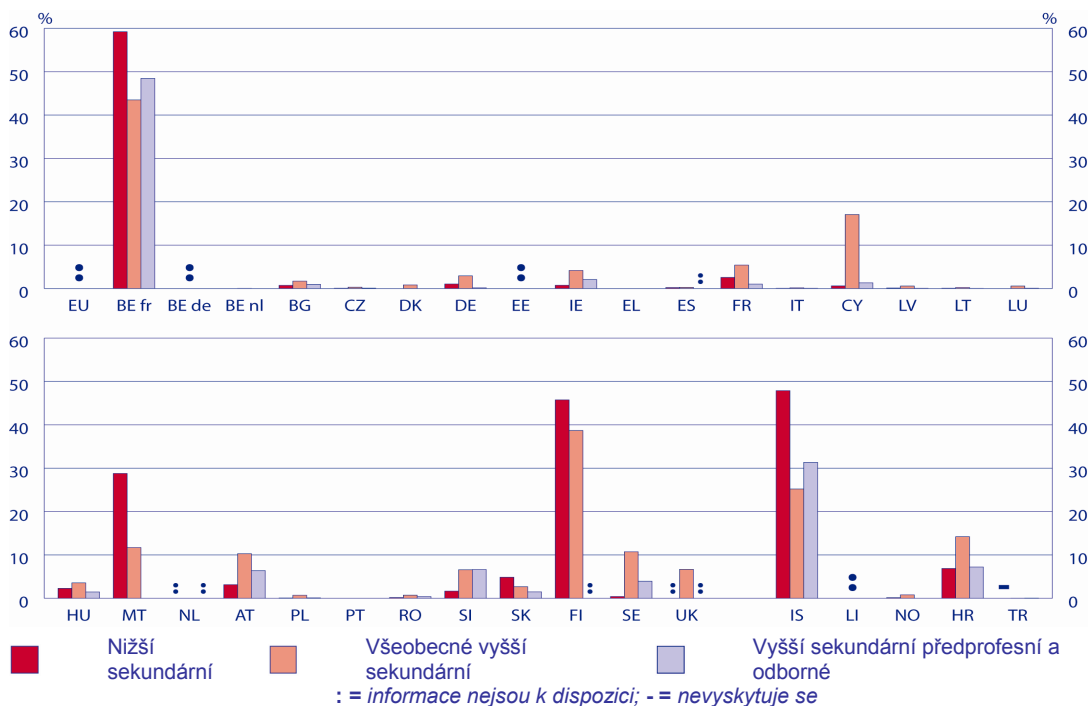
Zdroj: Eurostat, UOE.

VELMI MÁLO ŽÁKŮ SE UČÍ JINÉ JAZYKY, NEŽ JE ANGLIČTINA, FRANCOUZŠTINA, ŠPANĚLŠTINA, NĚMČINA ČI RUŠTINA

Ve školním roce 2009/10 byl procentní podíl žáků, kteří se učí jiné jazyky než angličtinu, francouzštinu, španělštinu, němčinu nebo ruštinu ve většině zemí nižší než 5 % a ve značném počtu zemí byl tento podíl nižší než 1 %.

Nejvyšší procentní podíl žáků, kteří se učí jiný jazyk než hlavních pět jazyků, měly země, kde byl alternativní jazyk jazykem povinným. K nim patří švédština nebo finština ve Finsku a dánština na Islandu.

Jiné cizí jazyky než němčina, angličtina, španělština, francouzština a ruština osvojované žáky na úrovni sekundárního vzdělávání jako procentní podíl ze všech jazyků osvojovaných na této úrovni, 2009/10

Zdroj: Eurostat, UOE.

NAHLÍŽENÍ ŽÁKŮ NA UŽITEČNOST JAZYKA JE FAKTOREM MOTIVUJÍCÍM K UČENÍ – A ANGLIČTINA JE MNOHÝMI POKLÁDÁNA ZA ZDALEKA NEUŽITEČNĚJŠÍ

Vnímají-li žáci jazyk, který se učí, jako užitečný, může to zjevně přispět ke zvýšení jejich motivace. V 15 zemích či regionech, které se zúčastnily Evropského průzkumu jazykových znalostí (ESLC), je procentní podíl žáků, kteří považují za užitečné učit se angličtinu kvůli svému budoucímu vzdělávání, práci nebo získání dobrého pracovního místa, v průměru vyšší než procentní podíl těch, kteří považují angličtinu za užitečnou pro svůj osobní život. U jiných jazyků tyto procentní podíly dosti výrazně klesají.

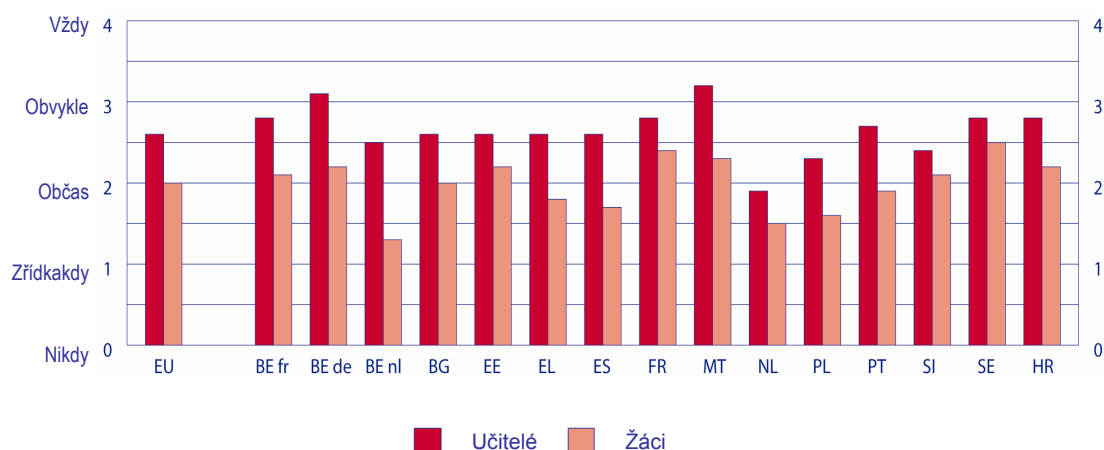
Způsobem, jak posilnit motivaci žáků učit se cizí jazyky, může být kromě uvědomování si jejich užitečnosti také organizování odborných exkurzí nebo exkurzí souvisejících se vzděláváním v oblasti cizích jazyků. V průměru pouze 28,1 % žáků v 15 zemích či regionech, které se zúčastnily evropského průzkumu jazykových znalostí, uvádí, že se takovýchto aktivit v posledních třech letech zúčastnilo. Jejich největší procentní podíly se vyskytují v Belgii (ve Francouzském společenství) a v Nizozemsku (38,5 %), nejnižší pak ve Švédsku (13,2 %).

SMĚRNICE PRO VÝUKU CIZÍCH JAZYKŮ KLADOU DŮRAZ NA VŠECHNY KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI – AVŠAK JAK UČITELÉ, TAK ŽÁCI JEN ZŘÍDKA POUŽÍVAJÍ CÍLOVÝ JAZYK VE TŘÍDĚ

Vzdělávací programy ve více než deseti zemích či regionech doporučují učitelům, aby při zahájení výuky cizích jazyků u mladších žáků kladli větší důraz na ústní dovednosti (tj. na poslech a mluvení). Na konci povinného vzdělávání však mají všechny čtyři komunikační dovednosti (poslech, mluvení, čtení, psaní) téměř ve všech vzdělávacích programech rovnocenné postavení.

I přes skutečnosti svědčící o tom, že čím více jsou žáci cizímu jazyku vystaveni, tím větší je jejich zběhlost, téměř ve všech zemích či regionech zemí, které se zúčastnily Evropského průzkumu jazykových znalostí, učitelé podle žáků cílový jazyk ve třídě nepoužívají „obvykle“, i když při některých příležitostech nebo i často jej používají.

Četnost používání cizího jazyka ze strany učitelů a žáků ve třídě, 2010/11

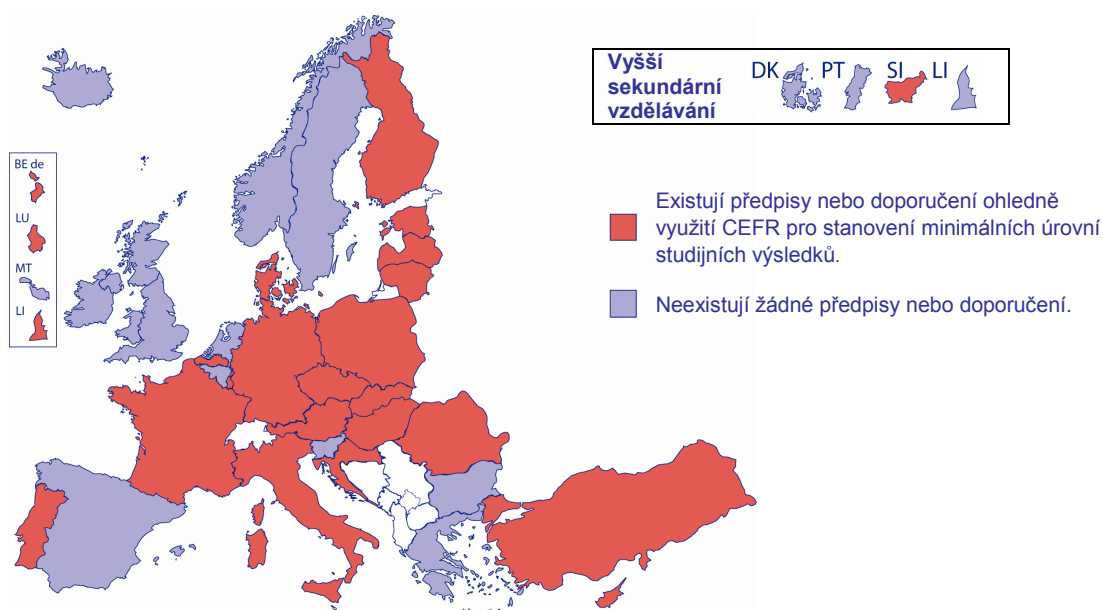
Zdroj: ESLC 2011.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky (CEFR) se stává hlavním nástrojem pro vymezení úrovní studijních výsledků žáků

Ve většině evropských zemí stanoví úřední směrnice pro výuku jazyků minimální úroveň studijních výsledků jak pro první, tak pro druhý cizí jazyk. Tyto úrovně odpovídají šesti úrovním ovládnutí jazyka vymezeným Společným evropským referenčním rámcem, který vydala Rada Evropy v roce 2001.

Společný evropský referenční rámec pro jazyky stanovuje šest úrovní (A1, A2, B1, B2, C1, C2), přičemž A odpovídá uživateli základů jazyka, B samostatnému uživateli a C zkušenému uživateli. Úřední směrnice ve většině zemí stanoví minimální úroveň při ukončení povinného všeobecného vzdělávání mezi A2 a B1 pro první cizí jazyk a mezi A1 a B1 pro druhý.

Existence doporučení ohledně využití CEFR pro stanovení minimálních úrovní studijních výsledků na konci povinného všeobecného vzdělávání s plnou docházkou nebo nižšího sekundárního vzdělávání a na konci všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání, 2010/11

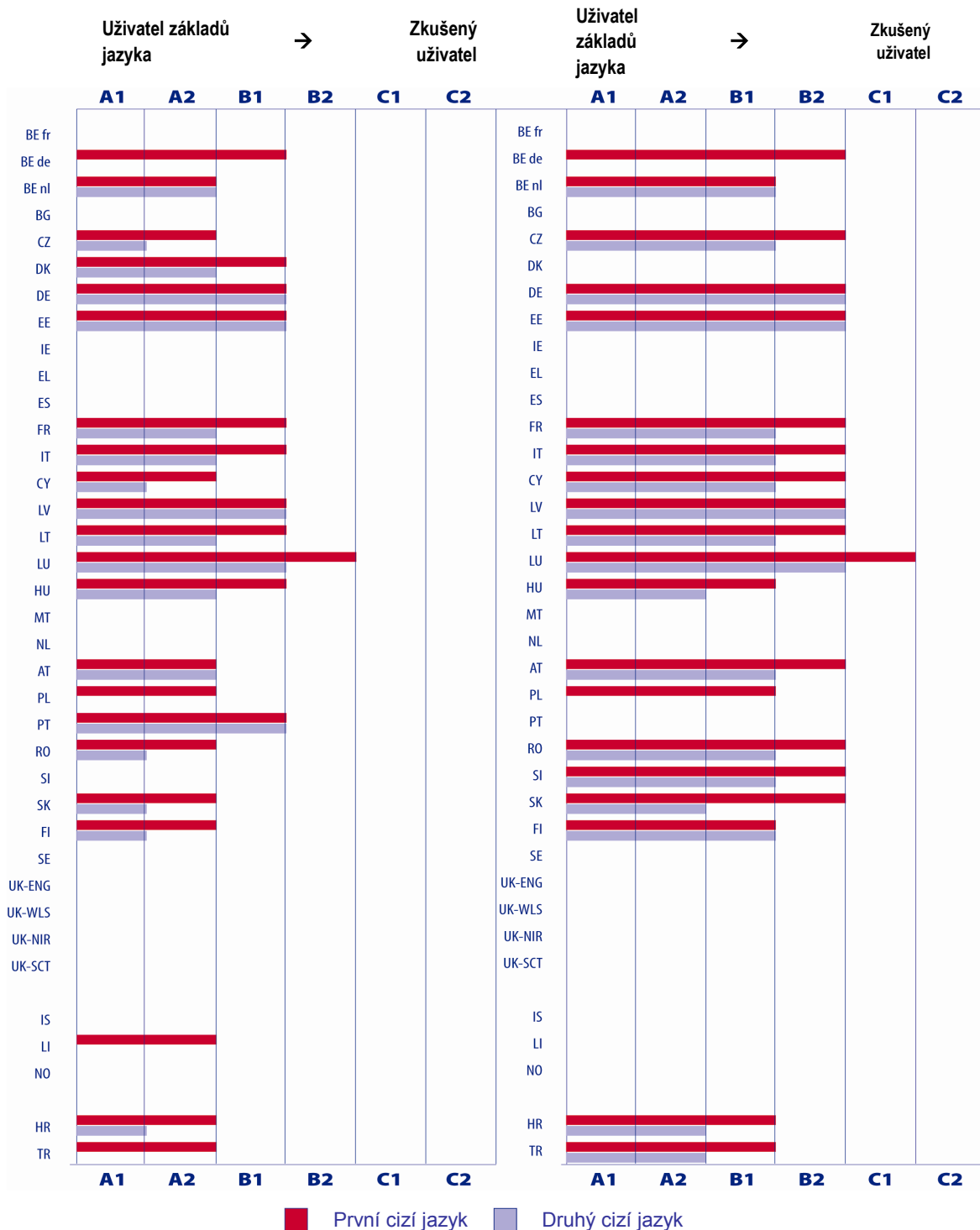

Zdroj: Eurydice.

Předpokládané minimální úrovně studijních výsledků na základě CEFR pro první a druhý cizí jazyk, 2010/11

Konec povinného všeobecného vzdělávání s plnou docházkou nebo nižšího sekundárního vzdělávání

Konec všeobecného vyššího sekundárního vzdělávání

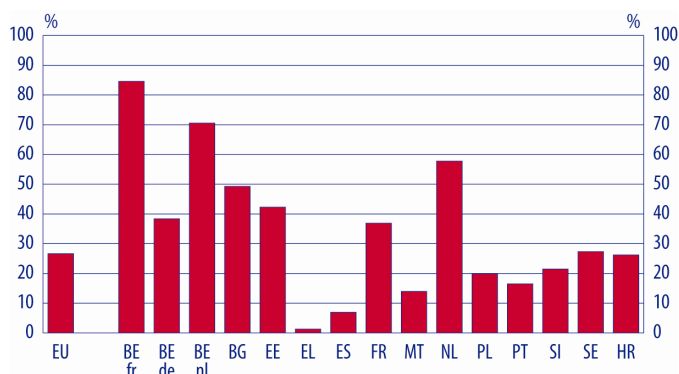
Zdroj: Eurydice.

ŘEDITELÉ ŠKOL UVÁDĚJÍ POTÍŽE S OBSAZOVÁNÍM VOLNÝCH MÍST UČITELŮ JAZYKŮ

V zemích, které se zúčastnily Evropského průzkumu jazykových znalostí, navštěvuje průměrně 25 % žáků školu, jejíž ředitel uvádí potíže s obsazováním volných míst učitelů cizích jazyků nebo se zajišťováním zástupu za ně.

Tento průměr však zakrývá obrovské rozdíly mezi zeměmi. Nejkritičtější situace je v Belgii (ve Francouzském společenství), kde 84,6 % žáků navštěvuje školu, jejíž ředitel uvádí, že se setkal s potížemi.

Procentní podíl žáků navštěvujících školu, jejíž ředitel uvádí, že se během posledních pěti let při obsazování volných učitelských míst nebo při zajišťování zástupu za chybějící učitele sledovaného cizího jazyka setkal s potížemi, 2010/11

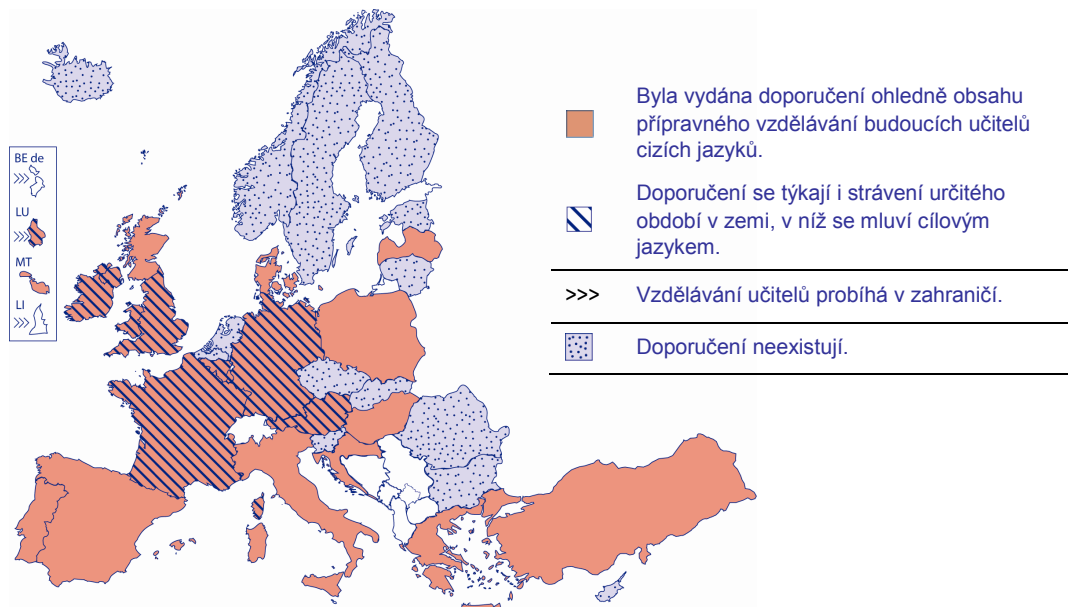
Zdroj: ESLC 2011.

JEN MÁLO ZEMÍ POŽADUJE, ABY BUDOUCÍ UČITELÉ STRÁVILI URČITÉ OBDOBÍ V ZEMI, V NÍŽ SE MLUVÍ CÍLOVÝM JAZYKEM

Pouze v několika zemích doporučují oficiální předpisy, aby budoucí učitelé cizích jazyků absolvovali stáž v zemi, kde se mluví jazykem, který budou vyučovat. V průměru 53,8 % učitelů cizích jazyků, kteří se zúčastnili Evropského průzkumu jazykových znalostí, uvádí, že již strávili více než jeden měsíc

v zemi, kde se mluví jazykem, který vyučují, za účelem studia nebo absolvování kurzu. Tento průměr však zakrývá obrovské rozdíly mezi zeměmi. Zatímco ve Španělsku takovýto pobyt absolvovalo 79,7 % učitelů, v Estonsku tento údaj činil pouze 11 %.

Existence doporučení ohledně obsahu přípravného vzdělávání učitelů a období stráveného v zemi, v níž se mluví cílovým jazykem

Zdroj: Eurydice.